

Tekenen in de Tijd 153

26 juni-2 juli 2022

'De vossen hebben een hol, en de vogels van de hemel een nest, maar de Mensenzoon kan nergens het hoofd neerleggen'. Dit woord van Jezus sluit direct aan bij de situatie waarin de kerk verkeert. Wij moeten die niet willen verhelpen, stelt Erik Borgman. Wij moeten die accepteren.

Voor *Gesprek*, het blad van het Huis van Dominicus, verzamelde ik gisteren het dominicaanse nieuws. Daarbij was het bericht over de fusie van de Nederlandse provincie van de dominicanen met de Belgische provincie. Ik zag nog eens de cijfers die ik natuurlijk wel kende, maar toch iedere keer weer confronterend zijn. In de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw was de Nederlandse provincie met 600 broeders de grootste in de wereld. Nu zijn er 33 Nederlandse broeders die naar de Belgische provincie zijn getransfiliëerd, zoals dat heet.

Terwijl ik dit schrijf, ben ik in het dominicanenklooster in Zwolle. Een relatief bloeiende geloofsgemeenschap met enkele honderden kerkgangers in het weekend voor wie ik twee of drie keer per jaar de verkondiging mag verzorgen. Maar ook hier is er vergrijzing en krimp. In het klooster waar de dominicanenkerk bij hoort, wonen vier broeders van boven de tachtig. Het grote en indrukwekkende klooster is verkocht en wordt verbouwd voor een andere bestemming en de broeders en hun medebewoners zullen een klein deel van het huis krijgen. Het is in zekere zin een willekeurig voorbeeld, dat wie kijkt naar de situatie in dominicaans en katholiek Nederland vanuit wat er ooit was, alleen maar verlies en afkalving kan zien. Wie zich vervolgens afvraagt of het ooit nog wel goedkomt, die moet bijna wel tot een negatief antwoord komen. Het komt niet meer goed als we daarmee bedoelen: zal de kerk zich herstellen en weer gaan lijken op de kerk van de jaren vijftig, of zelfs van de jaren zeventig of negentig van de vorige eeuw.

Is er een andere blik mogelijk? Ja, sterker nog, die is noodzakelijk. Die andere blik zou als uitgangspunt moeten nemen dat het niet goed hóeft te komen. God is nog altijd bij ons en Christus lijdt, strijdt en verkondigt op onze staten en pleinen en is bezig op te staan in al Gods schepselen. Dat is niet veranderd en de taak van de kerk ook niet. De kerk is ervoor om dat te zien, te vieren en te verkondigen.

De neiging in kerkelijke kring is op het moment om daarbij dan meteen de vraag te stellen hoe wij dat dan moeten doen zodat de verkondiging ook aankomt. Dat is een terechte vraag, maar hij komt te vroeg. Er gaan minstens twee vragen aan vooraf. De eerste vraag is: geloven mensen van de kerk zelf eigenlijk wel dat God met ons is en Christus lijdt, strijdt en verkondigt op onze straten en pleinen en opstaat in Gods schepselen? Of denken zij – wij – toch vooral dat wij God moeten inbrengen en waar ons dat niet lukt op een manier die onze tijdgenoten overtuigt, het aan ons is om nieuwe begeestering te organiseren? Dat zal ons nooit lukken en dat is maar goed ook. De kerk leeft niet van onze geestkracht, maar van de kracht van de Heilige Geest die waait waar Zij wil. Onze taak is haar te ontvangen, niet om haar met een door onszelf opgewekt enthousiasme te vervangen.

De tweede vraag is vervolgens: wat zien en horen wij God dan doen en zeggen? Daar is geen kort antwoord op mogelijk en vraagt vooral langdurig zwijgen en geduldig wachten. Het vraagt dat wij ons steeds verder laten openen, steeds meer gaan verlangen naar Gods liefde, steeds dieper gaan weten dat wij zonder deze liefde niet kunnen – en dat we wat wij wel kunnen dus kunnen dankzij die liefde die

ons draagt, omvat en richting wijst. We hebben een cultuur nodig van aandacht en ontvankelijkheid.

In het evangelie van deze zondag zegt Jezus tegen iemand die hem wil volgen: 'De vossen hebben een hol, en de vogels van de hemel een nest, maar de Mensenzoon kan nergens het hoofd neerleggen' (Lucas 9,58). Het lijkt wel alsof Jezus geen volgelingen wil, zei ik in mijn overweging voor Zwolle – die binnenkort hier te vinden is: <https://www.kloosterzwolle.nl/kerk/overwegingen>. In ieder geval waarschuwt Hij ons om ons te realiseren waaraan wij beginnen. Terwijl Hij dat doet, is Hij zelf vastberaden op weg naar Jeruzalem, ook al zal dat de plaats zijn van zijn lijden en dood. Een goede keuze is klaarblijkelijk wat hem betreft niet perse een keuze die tot succes leidt. Een goede keuze is een keuze voor het goede, waar dat ook heen leidt. Dat is niet gemakkelijk en zal je niet in dank worden afgenomen. De vraag die wij ons moeten stellen is de vraag: hoe gaan wij van de plaats waar we zijn vastberaden op weg naar Jeruzalem, de stad van God? Welke weg wordt ons daarheen gewezen?

Dit betekent enerzijds geregeld achterom kijken. Het verleden herinnert aan de keuzes die eerder zijn gemaakt, door anderen en door onszelf. Daarom kijkt de kerk bij nieuwe vragen altijd terug naar haar overlevering: wat is er in het verleden gedacht, gedaan en gezegd? Het stelt anderzijds de vraag hoe wij daar hier en nu trouw aan zijn. Hoe gaan we van waar wij terecht gekomen zijn op weg naar Jeruzalem? Waar ligt Jeruzalem gezien vanuit waar wij nu zijn überhaupt? De enige manier om daar een antwoord op te vinden is de vraag open te stellen. In het vaste vertrouwen dat er een antwoord zal worden gegeven. De beslissende vraag, zo denk ik steeds meer, met betrekking tot de toekomst van de kerk is: zijn we bereid en in staat de onzekerheid te dragen die dit met zich meebrengt? Nogmaals: 'De vossen hebben een hol, en de vogels van de hemel een nest, maar de Mensenzoon kan nergens het hoofd neerleggen.' Kunnen wij dat onder ogen zien: dat kerk zijn betekent dat we geen vanzelfsprekende en gegarandeerde plaats hebben, dat er geen uitgestippelde weg is en dat wij alleen maar kunnen vertrouwen dat ons op de een of andere manier de nodige rust zal worden gegeven en er zich een weg zal openen. Kome wat komt.

Erik Borgman, lekenDominicaan
voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus